

Starostowie babimojscy

Przełom XIII i XIV w. – właścicielami Babimostu ród Jeleni (Brochwiczów, Brzuchaczy) Niałków, bezpośrednimi właścicielami byli Mikołaj i Janusz (Jan) Jelenie Nałkowie z Kębłowa, synowie Brodzanty i Widzimia i wnukowie Janusza z Niałka. Obaj związali się z książętami śląskimi i okresowo z Przemysłidami. Po powrocie ziem w granice państwa polskiego Kazimierz Wielki skonfiskował im dobra i włączył do swego majątku, którym zarządzał starosta generalny.

W 1404 r. Władysław Jagiełło zastawił Babimost, a starostą został Ticz Bar (Ticzbar) herbu Niedźwiedź z Opalenicy, zwany także Teodorykiem, syn Hinczki (Heynze) do 1406 r. Był on najemnym żołnierzem Władysława Jagiełły, ziemianinem wieluńskim. Należał prawdopodobnie do drobniejszej szlachty i w Wielkopolsce pojawił się w XIV w. przybywszy ze Śląska lub Niemiec.

Drugim starostą był Wojciech Suczka herbu Grzymała, szlachcic pochodzący z okolic Pniew. Urzędował w Babimoście od 1413 do 1417 r.

Kolejnym starostą został Piotr Korzbok (Korzborg, Kordebok, Korczbok) z Trzebawia, wywodzącego się z rodu rycerskiego pochodzącego z Miśni. W Polsce Władysława Jagiełły należał do postaci znanych i z racji swych talentów i umiejętności wykorzystywanych w dyplomacji, sowiec wynagradzany przez królami nadaniami ziemskimi i urzędami. Władał Babimostem w latach 1417-1438. Był podstolim poznańskim, cześnikiem i podkomorzym.

Okresowo, równoległe z Korzbokiem, tenutariuszem w Babimoście był Mroczek z Łopuchowa pod Pszczewem herbu Leszczyc. Powiązany z Piotrem Wyszem, biskupem poznańskim. Udzielał się w dyplomacji, oskarżony o zabójstwo sekretarza Jana Sochy złożył przysięgę rycerską. Pełnił obowiązki starosty w latach 1420-1426, kiedy zastaw na Babimoście (500 grzywien) został wykupiony przez Korzboka.

W imieniu Korzboka i Mroczka rządził w mieście burgrabia Florian Stary. Pomędzy ówczesnymi właścicielami Babimostu a Abrahamem Zbąskim, właścicielem Zbąszynia często dochodziło do sporów.

Po śmierci Korzboka w 1438 r. uwolnione od zastawów starostwo przejął kasztelan kamieński Dobrogost z Kolna do r. 1442/1443, kiedy zmarł.

Po nim przejął starostwo jego syn Dobrogost, podsędek poznański. Zarząd zakończył się w 1456 r. na Mikołaju z Prusina i Kolna, synu podsędk.

Odsprzedał on zapisy Mikołajowi Tomickiemu, staroście średzkemu i chorążemu poznańskiemu, należał do znamienitego rodu wielkopolskiej szlachty.

W 1459 Tomicki odstąpił starostwo Stanisławowi Zbąskiemu, (po wcześniejszych sporach) z rodu Naęczów, synowi sławnego husyty Abrahama. Zbąscy rządzili do 1553 r. Na wykup Babimostu z rąk Mikołaja Tomickiego Stanisław otrzymał konsens królewski.

Po śmierci Stanisława w 1469 r. dobrami zarządzała wdowa Małgorzata Zbąska, do chwili uzyskania pełnoletności przez synów Piotra, Marcina i Abrahama.

W wyniku podziału majątku w 1488 r. starostą babimojskim został Marcin Zbąski. Ożenił się z Zofią Opalińską. Miał 4 synów: Jana, Łukasza, Stanisława i Piotra. W trakcie swoich rządów wybudował nowy lub rozbudował stary już istniejący zamek w Babimoście.

Po śmierci Marcina w 1502 r. majątkiem Zbąskich zarządzał Abraham (brat Marcina), kanonik, studiował na uniwersytecie w Bolonii. Po powrocie do kraju sprawował różne funkcje kościelne, a ostatecznie wystąpił z Kościoła. Uzyskał urząd kasztelana bydgoskiego. Zmarł w 1528 r.

Po jego śmierci synowie Marcina podzielili majątek. Babimost otrzymał Łukasz Zbąski, który rządził do swojej śmierci. (1540?)

Po nim prawdopodobnie przez dwa lata zarządzał miastem Jan Zbąski, sekretarz królewski i dziekan krakowski.

W 1542 r. przekazał starostwo swemu bratu Stanisławowi, kasztelanowi chełmskiemu. Po Stanisławie rządy objął Abraham Zbąski, pomimo, że był człowiekiem wykształconym i światowym nie dbał o majątek.

Dlatego w 1546 r. majątek wykupił z jego rąk Stanisław Zbąski, kasztelan żarnowski, potem lubelski. Rządził miastem do roku 1553, który kończył dzierżawę Babimostu przez Zbąskich (linia

Nałęczów). Później miasto przeszło we władanie znamienitej i bogatej rodziny Głowaczy wielkopolskich-Czarnkowskich.

Po śmierci Stanisława Zbąskiego starostwo babimojskie przejął Piotr Czarnkowski, który równolegle zarządzał kasztelanią poznańską. Zapewnił sobie, żonie i bratu Wojciechowi dożywocie na Babimoście. Zmarł bezpotomnie, pozostawiając w Babimoście żonę Reginę Kościelecką, wojewodżanę kaliską.

Po Czarnkowskich Babimost otrzymał Andrzej (lub Stanisław) Zbijewski herbu Rola, poborca podatkowy ziemi kaliskiej. Zmarł w 1635 r. Po nim dziedziczyła córka Jadwiga, która wniosła starostwo jako wiano w małżeństwo z Janem Bartochowskim.

Bartochowski, herbu Rola, przejął starostwo w 1639 r i należał do niezbyt zamożnej, ale znanej w ówczesnej Rzeczypospolitej rodziny. Starosta Jan zmarł ok.1640 r. pozostawiając majątek pod opieką wdowy Jadwigi.

W 1645 r. Krzysztof Żegocki ożenił się z Jadwigą Bartochowską i w tymże roku otrzymał konsens królewski na objęcie funkcji starosty. Krzysztof Żegocki, herbu Jastrzębiec, był synem Marcina, kasztelana przemęckiego i należał do średniozamożnej szlachty. Przyczynił się do gospodarczego rozwoju i doprowadził do znacznego powiększenia terytorialnego miasta. W okresie „potopu” zorganizował jako pierwszy oddział partyzancki walczący ze Szwedami (zdobycie Kościana, odsiecz Częstochowy). Po „potopie” w dowód zasług otrzymał od króla Jana Kazimierza urząd podkomorzego kaliskiego i starostwo konińskie oraz stanowisko wojewody inowrocławskiego. Po śmierci żony w 1669 r. zrzekł się wszystkich świeckich godności i przyjął święcenia kapłańskie. Zmarł w 1673 r. pełniąc funkcję biskupa chełmskiego.

Starostwo babimojskie przejął syn Krzysztofa – Franciszek. Ożeniony z córką Zygmunta Ponińskiego, Krystyną, zmarł bezpotomnie.

Franciszek urzędu starosty babimojskiego nie sprawował do końca życia, przeszedł on w ręce Marcina Głóskowskiego (1685?).

Po nim starostwo objął Hieronim Poniński herbu Łódzia, członek znaczącego w Polsce rodu szlacheckiego, kasztelan rogoziński, a później gnieźnieński. Oprócz babimojskiego starostwa miał jeszcze wschowskie i kopanickie.

Po śmierci Hieronima, starostwo babimojskie i kopanickie przejął jego syn Adam Poniński. W młodości uczestniczył w walkach z Tatarami i Turkami. W latach 1717-1729 uzyskał urzędy: podstolego, stolnika poznańskiego, kasztelana nakielskiego, przemęckiego i gnieźnieńskiego oraz poznańskiego.

Jeszcze za swojego życia Adam Poniński przekazał najstarszemu synowi Aleksandrowi, łowczemu wschowskiemu i sekretarzowi artylerii konnej, starostwo babimojskie. Niestety w roku 1731, w wieku 33 lat Aleksander zmarł, pozostawiając wdowę Katarzynę Rozdrażewską.

Po jego śmierci Babimost otrzymał najmłodszy syn Adama, Maciej Poniński, chorąży wschowski.

Kiedy na przełomie 1758/1759 zmarł Maciej, rządy objął jego syn Adam Poniński, podskarbi wielki koronny. Ożenił się z Zofią Lubomirską, córką faworyty potężnego Henryka Bruhla. Doszedł do najwyższych godności w Rzeczypospolitej. Szybko znalazł się na listach tzw. jurgielników, czyli płatnych sprzymierzeńców obcych krajów. Otrzymywał stałą pensję od Rosji, Prus i Austrii. Został wybrany pod presją Rosji marszałkiem sejmu rozbiorowego. W 1774 r. sejm nadał mu tytuł książy. Posiadał ogromną fortunę i dobra ziemskie wielkiej wartości (starostwa międzyrzeckie, torczyckie, derazeńskie, barskie, cudnowskie, lipowieckie, część Woli pod Warszawą, pałac Bruhla i wiele innych). Z powodu długów większość majątku została skonfiskowana przez wierzycieli. W 1789 r. został oskarżony i skazany jako zbrodniarz stanu i nieprzyjaciel ojczyzny na pozbawienie wszelkich urzędów, orderów i godności oraz szlachectwa, a nawet nazwiska. Zmarł w nędzy w 1798 w Warszawie.

Prawdopodobnie w 1774 r. Babimost przejął Piotr Potocki, kasztelan lubelski, uczestnik konfederacji barskiej, dostał się do niewoli rosyjskiej skąd powrócił po pięciu latach. Za swoje zasługi dla kraju otrzymał Order św. Stanisława i Order Orła Białego. Po przegranym powstaniu kościuszkowskim osiadł w zaborze austriackim. Zmarł w 1800 r.

W 1785 r. Babimost otrzymał Karol Biron, księżę kurlandzki, ożeniony z Apollonią Ponińską, siostrą Adama. Był synem Ernsta Johanna Birona, dawnego faworyta carycy Anny Iwanowny.

Biron odsprzedał starostwo babimojskie jednemu z najbogatszych posiadaczy ziemskich na terenie Wielkopolski Łukaszowi Bnińskiemu herbu Łódzia, sędziemu poznańskiemu, który był ostatnim starostą związanym z Rzeczpospolitą. Przystąpił do Targowiczan pomimo tego, że wcześniej otrzymał od króla Order św. Stanisława i Order Orła Białego. Po rozbiorach w 1798 r. władze pruskie przyznając mu tytuł hrabiego, odebrały jednocześnie Babimost. Bniński opuścił Wielkopolskę i osiadł na Wołyniu.

W 1798 r. właścicielem Babimostu został pruski generał Kockritz, który odsprzedał darowiznę Unruhom.

W ich rękach miasto pozostało prawdopodobnie do śmierci ostatniego potomka rodu, barona Unruhe (Hans Wilhelm von Unruhe?) w końcu XIX w.

Wówczas przeszło w ręce rządu niemieckiego.

Spis starostów

- Ticz Bar (Ticzbar) zwany także Teodorykiem, syn Hinczki (Heynze) (1404-1406)
- Wojciech Suczka (1413 – 1417)
- Piotr Korzbok(Korzborg, Kordebok, Korczbok) (1417-1438)
- Mroczek (1420-1426)
- Dobrogost (1438-1442/1443)
- Dobrogost, syn Dobrogosta (od 1442/1443)
- Mikołaj, syn Dobrogosta (do 1456)
- Mikołaj Tomicki (1456-1459)
- Stanisław Zbąski (1459-1469)
- Małgorzata Zbąska, wdowa po Stanisławie (1469-1488)
- Marcin Zbąski, syn Stanisława (1488-1502)
- Abraham Zbąski, brat Marcina (1502-1528)
- Łukasz Zbąski, syn Marcina (1528-1540?)
- Jan Zbąski (1540-1542)
- Stanisław Zbąski, brat Jana (od 1542)
- Abraham Zbąski (do 1546)
- Stanisław Zbąski (1546-1553)
- Piotr Czarnkowski (od 1553)
- Andrzej Zbijewski (do 1635)
- Jadwiga Zbijewska, córka Andrzeja (1635-1639)
- Jan Bartochowski (1639-1640)
- Jadwiga (Zbijewska)Bartochowska, wdowa po Janie (1640-1645)
- Krzysztof Żegocki (1645-1669)
- Franciszek Żegocki (1669?-1685?)
- Marcin Głoskowski (1685?)
- Hieronim Poniński (1685-do śmierci)
- Adam Poniński, syn Hieronima (do 172?)
- Aleksander Poniński, syn Adama (172?-1731)
- Maciej Poniński, syn Adama (1731-1758/1759)
- Adam Poniński, syn Macieja (1758/1759-1774)
- Piotr Potocki (1774-1785)
- Karol Biron (1785-1798)
- gen. Kockritz (Koekritz) (1798)
- rodzina Unruh (1798?-do końca XIX w.)

Opracowano na podstawie: J. Benyskiewicz, M. Kuc, Dzieje Babimostu, Babimost 1997.